

DE GENESIS- MISDAAD

Wie veranderde de Bijbel?

Met de Bijbel in de hand is het niet moeilijk de ouderdom van de aarde uit te rekenen. De geslachtsregisters in Genesis 5 en 11 vormen de basis van die berekening. Voer je de berekening uit, dan kom je in veel Bijbelvertalingen uit op een aarde van ongeveer 6000 jaar oud. Maar ga je met de oosters-orthodoxe Bijbelvertalingen rekenen, dan kom je ineens op 7500 jaar! Dat is best een groot verschil. Hoe zit dat precies?

Een hogepriester toont de Samaritaanse Pentateuch.

De meeste westerse Bijbels maken voor de vertaling van het Oude Testament gebruik van de Hebreeuwse Masoretische Tekst (MT). Die is genoemd naar de Masoreten, een groep joodse Schriftgeleerden uit de vroege middeleeuwen die de Hebreeuwse tekst en uitspraak wilden behouden voor het nageslacht. Maar daarnaast zijn er ook nog andere bronnen (zie tabel 1). De bekendste daarvan is de Griekse Septuaginta (LXX) die de basis vormt voor het oosters-orthodoxe Oude Testament. Wat opvalt is dat de leeftijden waarop de aartsvaders in Genesis 5 en 11 hun bij naam genoemde zoon krijgen dikwijls met exact 100 jaar verschillen tussen deze twee bronnen (MT en LXX). En om het nog ingewikkelder te maken: een derde belangrijk handschrift, de Samaritaanse Pentateuch (SP), meldt wéér andere leeftijden (zie tabel 2). Welk van deze bronnen geeft de leeftijden van de aartsvaders correct weer?

VERSCHILLEN

Er wordt al eeuwen door theologen gedebatteerd over welke teksttraditie de werkelijkheid correct weergeeft. Daarbij moet je niet alleen denken aan de geslachtslijsten met de leeftijden. Zo zitten er tussen de Samaritaanse Pentateuch en de Hebreeuwse Thora (beide de eerste vijf boeken van de Bijbel) maar

liefst 6000 verschillen! Het gaat dan vooral om kleine grammaticale dingetjes of alternatieve spelling, maar soms staan er ook extra verzen in, of zijn er verzen weggelaten. Dat zie je bijvoorbeeld bij 'de tweede Kenan' (rij 12b in tabel 2), die wel in de Septuaginta en Samaritaanse Pentateuch voorkomt, maar in de Masoretische Tekst ontbreekt tussen Arfachsad (Genesis 11:12-13) en Selah (Genesis 11:14-15). De verschillen zitten 'm overigens altijd in de details, het gaat nooit om de kernzaken van het geloof.

'MISDRIJF'

Waardoor zijn er verschillen tussen de diverse teksttradities? Ten minste één partij heeft, per ongeluk of moedwillig, de getallen in Genesis aangepast. Het korte antwoord op de vraag 'Wie dan?' is dat niemand het weet. Toch kun je er wel iets over zeggen. En daarvoor moet je het aanpassen van de Bijbel opvatten als een misdrijf. Voordat je iemand in de rechtbank kunt veroordelen, moet je drie zaken helder hebben: motief, middel en gelegenheid. Vooral de motieven zijn daarbij interessant. Ook is het goed

VERSIE	TEKSTTRADITIE	TAAL	TOTSTANDKOMING	OUDSTE (COMPLETE) HANDSCHRIFTEN	
Masoretische Tekst	MT	Hebreeuws	100 n.Chr.	Aleppo Codex	Tiende eeuw
Septuaginta	LXX	Grieks	300-100 v.Chr.	Leningrad Codex	1008
				Codex Vaticanus	325-350
				Codex Sinaiticus	330-360 n.Chr.
				Codex Alexandrinus	400-440
				Codex Ephraemi	450
Samaritaanse Pentateuch	SP	Hebreeuws	200-100 v.Chr.	Add. 1846	Twaalfde eeuw
Peshitta	MT	Syrisch	100-200 n.Chr.	British Library Add. MS. 14,425	464
Vulgaat	MT	Latijn	382-405 n.Chr.	Codex Amiatinus	700
Koptisch	LXX	Koptisch	200-400 n.Chr.	[Incompleet handschrift van het OT]	

Tabel 1. De verschillende handschriften en bronnen van het Oude Testament. De Masoretische Tekst (MT), Septuaginta (LXX) en Samaritaanse Pentateuch (SP) zijn de belangrijkste bronnen. Daarnaast zijn er nog andere oude vertalingen die terugvoeren op die teksttradities, zoals de Peshitta in alledaags Syrisch, de Vulgaat in alledaags Latijn en de Koptische vertaling die Egyptische christenen tot op de dag van vandaag gebruiken.

om de argumenten eens op een rijtje te zetten die voor- en tegenstanders gebruiken van de Masoretische Tekst en de Septuaginta (de Samaritaanse Pentateuch en de Septuaginta lijken uit hetzelfde bronmateriaal te zijn voortgekomen).

Volgens de overlevering zouden er 70 vertalers aan de Septuaginta hebben gewerkt.

NAAM		MASORETISCHE TEKST (MT)				SAMARITAANSE PENTATEUCH (SP)				SEPTUAGINTA (LXX)			
		Geboren	Zoon	Rest	Gestorven	Geboren	Zoon	Rest	Gestorven	Geboren	Zoon	Rest	Gestorven
1. Adam	Gen 5:3	-	130	800	930	-	130	800	930	-	230	700	930
2. Seth	Gen 5:6	130	105	807	912	130	105	807	912	230	205	707	912
3. Enos	Gen 5:9	235	90	815	905	235	90	815	905	435	190	715	905
4. Kenan	Gen 5:12	325	70	840	910	325	70	840	910	625	170	740	910
5. Mahalaleël	Gen 5:15	395	65	830	895	395	65	830	895	795	165	730	895
6. Jered	Gen 5:18	460	162	800	962	460	62	785	847	960	162	800	962
7. Henoch	Gen 5:21	622	65	300	365	522	65	300	365	1122	165	200	365
8. Methuselah	Gen 5:25	687	187	782	969	587	67	653	720	1287	167	802	969
9. Lamech	Gen 5:28	874	182	595	777	654	53	600	653	1454	188	565	753
10. Noach	Gen 5:32	1056	500	-	950	707	500	-	-	1642	500	-	950
11. Sem	Gen 11:10	1556	100	500	600	1207	100	500	600	2142	100	335	435
12. Arfachsad	Gen 11:12	1656	35	403	438	1307	135	330	465	2242	135	330	465
12. b. Kenan		-	-	-	-	1442	130	330	460	2377	130	330	460
13. Selah	Gen 11:14	1691	30	403	433	1572	130	330	460	2507	130	330	460
14. Heber	Gen 11:16	1720	34	430	464	1702	134	370	504	2637	134	370	504
15. Peleg	Gen 11:18	1755	30	209	239	1836	130	209	339	2771	130	209	339
16. Rehu	Gen 11:20	1785	32	207	239	1966	132	207	339	2901	132	207	339
17. Serug	Gen 11:22	1817	30	200	230	2098	130	200	330	3033	130	200	330
18. Nachor	Gen 11:24	1847	29	119	148	2228	79	129	208	3163	179	129	208
19. Terach	Gen 11:26	1876	70	-	205	2307	70	205	275	3342	70	205	275
20. Abram	Gen 17:17	1946	100	-	175	2377	-	-	-	3412	100	-	175

Tabel 2. De leeftijden van de aartsvaders volgens de drie belangrijkste teksttradities. Bij het berekenen van de jaartallen na de schepping in de kolom 'geboren' is ervan uitgegaan dat er geen generaties zijn overgeslagen. Bij de leeftijden van de aartsvaders voor de zondvloed wijkt de SP af van de andere twee. Bij die na de zondvloed is het juist de MT die niet met de andere twee overeenkomt.

- Alle teksttradities overeenkomstig (16)
- MT = SP (18)
- MT = LXX (7)
- SP = LXX (22)
- Geen overeenkomst (43)

DE MISDAADANALYSE

WAT PLEIT VOOR DE MASORETISCHE TEKST?

- De Masoretische Tekst komt het best overeen met de Dode Zeerollen. Helaas zijn tot op heden nog geen fragmenten van Genesis 5 of 11 in de Dode Zeerollen gevonden.
- Het is bekend dat de joden erg nauwkeurig waren met het overschrijven van hun heilige Schriften. Dat blijkt wel uit de weinige verschillen die er zijn tussen de oudste Masoretische Tekst-handschriften en de overeenkomstige passages uit de Dode Zeerollen. In 1000 jaar (tussen de Dode Zeerollen en de daarna oudste geschriften) is er praktisch niets veranderd.
- De Hebreeuwse teksten waren in veel synagogen in gebruik. Een moedwillige aanpassing zou dus betekenen dat alle Thorarollen vervangen moesten worden.

WAT PLEIT TEGEN DE MASORETISCHE TEKST?

- Er is een citaat van Efreem de Syriër (306-373 n.Chr.) waarin deze theoloog stelt dat de joden de geslachtsregisters naar beneden hebben bijgesteld, zodat Jezus niet de beloofde Messias kon zijn. Dit citaat is echter niet naar oorspronkelijke bronnen te herleiden.
- De oudste, geverifieerde bron die beweert dat de joden de tekst aanpasten is te vinden bij Julianus van Toledo (642-690 n.Chr.), met als motief om de joodse gelovigen te stimuleren vroeg te trouwen.
- Sommigen wijzen naar rabbi Akiva (circa 50-132 n.Chr.) als de persoon die de Hebreeuwse jaartallen naar beneden bijstelde. Hij was de belangrijkste rabbi in zijn tijd, en zijn doel was aan te tonen dat de Joodse verzetleider Sjimon bar Kochba de Messias was. Of andere rabbi's zouden accepteren dat hij aanpassingen in de tekst maakten, en hoe die vervolgens werden verspreid onder de Joden in de diaspora, blijft onbeantwoord.

Motief: Het ontkennen van Jezus als Messias, het 'aanstellen' van Bar Kochba als de Messias, of joodse jongeren aansporen vroeg te trouwen.
Middel: Onbekend.
Gelegenheid: Onbekend.
Verdachte: Rabbi Akiva.

WAT PLEIT VOOR DE SEPTUAGINTA?

- De Griekse tekst van de Septuaginta wordt veelal geciteerd door de schrijvers van het Nieuwe Testament. Zo heeft Lukas in zijn geslachtsregister van Jezus bijvoorbeeld de 'extra' Kenan opgenomen.
- De Griekse vertaling voert waarschijnlijk terug op een ouder Hebreeuws origineel dan de Hebreeuwse geschriften die de basis voor de Masoretische Tekst vormden.
- Flavius Josephus gebruikte ook Hebreeuwse handschriften, maar hield wel de getallenlijn van de Septuaginta aan.
- Veel kerkvaders gaven de voorkeur aan de tijdrekening van de Septuaginta boven die van de Masoretische Tekst.
- Bijkomend voordeel is dat je met de Septuaginta meer ruimte hebt om de chronologie op basis van de (seculiere) archeologie in de tijd tussen de zondvloed en de uittocht te passen.
- Er zijn voorbeelden dat de Septuaginta een betere brontekst is, zoals Deuteronomium 32:43, dat uitgebreider is in het Grieks dan in het Hebreeuws. Die uitgebreidere versie kom je ook tegen in de Dode Zeerollen.

WAT PLEIT TEGEN DE SEPTUAGINTA?

- Volgens sommige handschriften was Methusalach 167 jaar toen Lamech werd geboren. In dat geval stierf hij 14 jaar na de zondvloed. Andere handschriften hebben hier 187 jaar, net als in de Masoretische tekst (waardoor hij voor de vloed stierf).
- De Septuaginta wordt niet altijd letterlijk geciteerd in het Nieuwe Testament.
- Het valt te beargumenteren dat de Septuaginta als noodzaak werd gebruikt, omdat de meeste christenen geen Hebreeuws spraken en wel Grieks. Dat was een van de twee officiële talen in het Romeinse Rijk en fungeerde al sinds de tijd van Alexander de Grote als een lingua franca.
- De Septuaginta heeft wijzigingen en toevoegingen aan de tekst die interpretaties bevatten, zoals dat God 'opnieuw' de dieren schiep in Genesis 2:19. Daarmee wordt een van de twee mogelijke uitleggingen van dit vers als enige keus voorgesteld.

Motief: Mogelijk is de ouderdom van de aarde opgerekt om beter aan te sluiten bij de Egyptische tijdrekening.
Middel: Het maken van een vertaling.
Gelegenheid: Het maken van een vertaling.
Verdachten: Een kleine groep joden in Alexandrië.

HEBREEUWSE GESCHRIFTEN

Voorgaande laat zien dat je naar bepaalde groeperingen kunt wijzen als de 'veranderaars van de Bijbel'. Voor elke groep zijn wel argumenten te geven waarom juist zij de tekst zouden hebben aangepast. Maar er is nog een andere optie. De gedeeltelijke overlap tussen de Septuaginta en de Samaritaanse Pentateuch (en het bronmateriaal daarvoor bij de Dode Zeerollen) wijst erop dat er waarschijnlijk meerdere Hebreeuwse versies van de Bijbelboeken in omloop waren. Eén versie leidde tot de Masoretische Tekst, en een andere vormde de basis van zowel de Septuaginta als de Samaritaanse Pentateuch.

Het is goed te beseffen dat er door de eeuwen heen enorm veel overschrijvers betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van het Oude Testament. Hebben ze dat allemaal foutloos gedaan? En welke versie bevat dan de oorspronkelijke chronologie? Daar wordt al meer dan 17 eeuwen door theologen over gedebatteerd. Zonder de oorspronkelijke handschriften is het niet mogelijk om met 100% zekerheid de ene teksttraditie boven de andere aan te wijzen. Maar eigenlijk is dat ook helemaal niet nodig. Of de aarde nu 6000 of 7500 jaar oud is doet er weinig toe, als je dat vergelijkt met de miljarden jaren die uit de seculiere wetenschap volgen. Voor het gemak volgt de redactie van *Weet* daarom de tijdlijn van de Masoretische Tekst, omdat die de basis is voor alle Nederlandse Bijbelvertalingen.

Wil je meer over dit onderwerp weten, dan kun je de Weet-website bezoeken: www.weet-magazine.nl/weet-meer. Daar vind je informatie over de pro's en contra's van de Samaritaanse Pentateuch en kun je lezen langs welke weg de oorspronkelijke Bijbelmanuscripten tot de Bijbel van vandaag hebben geleid.

- WEET MEER:**
www.weet-magazine.nl/weet-meer

